

i pronalaženje rješenja za uspostavljanje odnosa između mnogobrojnih kultura uključuje uzimanje u obzir sveukupnih okolnosti i pojava koje su se stoljećima uobličivale na evropskome tlu. Migracijski tokovi o kojima je riječ u ovoj knjizi tek su njihov noviji dio.

Jadranka Čačić-Kumpes

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

E-mail: jckumpes@public.srce.hr

Siniša Tatalović

Manjinski narodi i manjine u zapadnoj demokraciji

Zagreb: Prosvjeta, 1995, 170 str.

Položaj manjinskih naroda i manjina nije u svim državama zapadne demokracije na istom nivou, a ne može se govoriti ni o nekom modelu opće valjanosti i primjenjivosti karakterističnom za te zemlje. Zapravo, u svakoj od zemalja u kojoj žive manjine izgrađuje se specifičan model njihova suživota, uvjetovan prvenstveno povijesnim nasljeđem te aktualnim unutarnjim i vanjskim, međunarodnim, okolnostima.

Knjiga Siniše Tatalovića *Manjinski narodi i manjine u zapadnoj demokraciji*, tiskana 1995. u izdanju "Prosvjete", dosta je uspio pokušaj prezentacije odnosa manjina i većinskih naroda odnosno međuetničkih situacija u pojedinim zapadnoeuropskim zemljama (primjerice u Finskoj, Belgiji, Njemačkoj, Danskoj, Italiji, Španjolskoj,

Švicarskoj, te Cipru i Kanadi). U prilogima manjinskih i etničkih "situacija" opisani su jednostavno i razumljivo konkretni slučajevi međuetničkih odnosa, od gotovo prijateljskih (primjerice, "Model zaštite Šveđana u Finskoj"; "Švicarski model koegzistencije naroda") preko duboko ugrožavajućih po stabilnost zemlje ("Quebec - detonator kanadskog raspada") do onih koji se zbivaju "u sumraku naizmjeničnog ratovanja i pregovaranja" (npr., "Grčko-turski odnosi na Cipru"). Upravo europska povijest zorno pokazuje kako su neriješena nacionalna pitanja bez odgovarajućih mehanizama zaštite etničkih i nacionalnih manjina bila uzrokom mnogih ratova, odnosno kako nas autor upozorava, zaštita manjinskih naroda i nacionalnih manjina bitna je za stabilnost, demokraciju, sigurnost i mir u Europi.

Uz obradu položaja manjinskih naroda i etničkih zajednica u pojedinim, prije spomenutim, zemljama u knjizi se još dotiču i opća pitanja vezana za manjinske narode i manjine, kao što su pitanja globalne, regionalne i nacionalne sigurnosti ("Mogućnosti zaštite manjinskih naroda i nacionalnih manjina u višenacionalnim državama"; "Manjinski narodi i manjine i globalna sigurnost"), odnos individualnih i kolektivnih prava ("Individualna ili kolektivna prava manjinskih naroda i manjina"; "Ljudska i građanska prava i slobode u međunarodnim dokumentima"), te druga aktualna pitanja.

U knjigu su, u prilogu, uvršteni još i izvodi iz najvažnijih međunarodnih dokumenata koji se odnose na položaj i prava manjinskih naroda i nacionalnih manjina (primjerice, "Izvodi iz povelje Ujedinjenih naroda"; "Opća deklaracija o pravima čovjeka, 1948. godine"; "Izvodi iz /evropske/

konvencije za zaštitu prava čovjeka i temeljnih sloboda"; "Evropska povelja o lokalnoj /mjesnoj/ samoupravi"; "Okvirna konferencija za zaštitu prava nacionalnih manjina" i drugi). Knjiga uključuje i kraću selektivnu bibliografiju. Za pohvalu je što svaki prilog na kraju donosi zemljopisnu kartu na kojoj su označena područja u kojima žive nacionalne manjine dotične zemlje; u tekst je također uvrštena i tablica s udjelom manjina u pojedinim europskim državama.

Premda su tekstovi prije svega faktografske naravi, u pravilu bez analitičkih diskursa (što se s obzirom na obujam knjige i raznolikost sadržaja i nije ni moglo očekivati), uz tek najnužnija povijesna pojašnjenja, knjiga S. Tatalovića *Manjinski narodi i manjine u zapadnoj demokraciji* svakako predstavlja vremenski i sadržajno relevantnu publikaciju.

Ružica Čičak-Chand

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*

Martine Fourier, Geneviève Vermès (eds)

**Ethnicisation des rapports sociaux.
Racismes, nationalismes, ethnicismes
et culturalismes**

Paris: École Normale Supérieure de
Fontenay/St-Cloud; L'Harmattan, 1994,
VI, 241 str.

Premda se još nedavno moglo učiniti kako prisustvujemo stvaranju ravnodušnog, negorljivog čovjeka, u novije vrijeme za-

sigurno smo svjedoci bujanja različitih kulturnih i etničkih skupina i pokreta. Danas se pojavljuju i nadnacionalni i regionalni pokreti. Svojevrsna etnicizacija, čini se, rezultat je svih situacija. Ona konstruira i rekonstruira kulturne pripadnosti. One su pak činjenično, prostorno ograničene ili to nisu, višestruke su za svakoga, bogate društvenošću, ali su nositeljice krutih i isključujućih obilježja kada se radi o teritoriju, zajednici i religiji.

U zborniku radova *Etnicizacija društvenih odnosa. Rasizmi, nacionalizmi, etnicizmi i kulturalizmi* razmatraju se pojmovi nacija, etnija, rasa, kultura i njihovo vrednovanje i kategorizacija. Riječ je zapravo o trećoj knjizi nastaloj povodom razgovora što ga je u listopadu 1991. organizirao ARIC (Association pour la recherche interculturelle) pod naslovom "Qu'est-ce que la recherche interculturelle". Prva knjiga raspravlja o odnosima pojedinca i kulturne dinamike koja ga okružuje (F. Tanon, G. Vermès /eds/, *L'individu et ses cultures*, Paris: L'Harmattan, 1993), a druga je posvećena suprotstavljanjima i susretima između različitih sociokulturnih skupina (C. Labat, G. Vermès /eds/, *Cultures ouvertes, sociétés interculturelles. Du contact à l'interaction*, Paris: L'Harmattan, 1994).

U trećoj knjizi, dakle, razmatraju se društvene kategorije kao što su nacije, kulture, etnije, teritorij i škole i njihova današnja upotreba. Propituju se društveno-povijesno izgrađene kategorije razlikovanja između skupina koje definiraju te skupine kao "prirodne", stalne, izvandruštvene, izvanpovijesne.

Prvo poglavlje *Nacionalizam i rasizam* započinje radom Renéa Gallissota o diferen-